

QORAQALPOG'ISTONNING QADIMIY MADANIYATI VA ARXEOLOGIK MEROSI

Kurbaniyazova Zarafshan Erbaevna

Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus tumani 12-maktab tarix o'qituvchisi

Annotatsiya: *Qoraqalpog'istonning boy madaniyati va arxeologik merosi o'ziga xoslikka ega bo'lib, u yurt tarixini chuqur o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada Qoraqalpog'iston hududida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar va topilgan qadimiy yodgorliklar asosida ibtidoiy davrdan turli tarixiy bosqichlargacha bo'lgan davrlar o'rganiladi. Xususan, qoya rasmlari, qabr toshlari va qazishmalar orqali topilgan ashyolar tahlil qilinadi. Maqola Qoraqalpog'istonning xalq madaniyatining tarixi va uning hududiy merosini saqlab qolishdagi muhimligini yoritib beradi.*

Kalit so'zlar: *Qoraqalpog'iston, qadimiy madaniyat, arxeologiya, qoya rasmlari, qabr toshlari, ibtidoiy davr*

KIRISH

Qoraqalpog'istonning tarixiy va madaniy merosi ko'p asrlik o'tmishni o'z ichiga oladi. Bu hududda topilgan arxeologik yodgorliklar va ibtidoiy davrdan turli tarixiy davrlargacha bo'lgan madaniy izlar insoniyat sivilizatsiyasining rivojlanish bosqichlarini yoritishga yordam beradi.

Qoraqalpog'istonning qadimiy madaniyati

Qoraqalpog'iston hududida topilgan qoya rasmlari ushbu hududda qadimgi odamlarning yashaganligini va ularning hayoti bilan bog'liq ma'lumotlarni beradi. Bu qoya rasmlari nafaqat san'at namunasi sifatida, balki o'sha davr odamlarining ovchilik, ibodat va turmush tarzi haqida tasavvur beradi. Ayniqsa, Janbasqala, Tuproqqal'a kabi yodgorliklarda uchraydigan qadimiy belgilar va tasvirlar bu mintaqada uzoq asrlik tarixiy jarayonlar mavjudligini ko'rsatadi.

ARXEOLOGIK QAZISHMALAR VA TOPILMALAR

Qoraqalpog'iston hududida olib borilgan arxeologik qazishmalar natijasida turli davrlarga oid qabr toshlari, sopol idishlar, uy-joy qoldiqlari kabi topilmalar o'rganilgan. Masalan, Toprat Kali va Ayaz-Qala hududlarida topilgan qabr toshlari qadimgi ajdodlarning dafn urf-odatlarini yoritishda yordam beradi. Ushbu topilmalar orqali o'sha davrning diniy e'tiqodi va madaniy hayotining o'ziga xos jihatlari haqida ko'plab ma'lumotlar olish mumkin.

QOYA RASMLARI

Qoraqalpog'iston hududida mavjud qoya rasmlari tarixiy san'atning ilk namunalari hisoblanadi. Bu rasmlar qadimiy odamlarning hayoti, ularning kundalik turmush tarzi va e'tiqodlarini ifoda etuvchi muhim ma'lumotlar manbaidir. Ushbu qoya rasmlarida ovchilik, chorvachilik va diniy marosimlarga oid tasvirlar aks etgan bo'lib, ular ibtidoiy davrdan tortib keyingi tarixiy bosqichlargacha bo'lgan rivojlanish jarayonini aks ettiradi. Xususan, Tuproqqal'a va Qoyqirilgan qal'a hududida uchraydigan qoya rasmlari Qoraqalpog'iston hududidagi qadimgi xalq madaniyatining keng spektrini ko'rsatadi.

QABR TOSHLARINING O'RGANILISHI

Qoraqalpog'istonning qadimiy qabr toshlari arxeologlar uchun noyob manba hisoblanadi. Ushbu qabr toshlarida nafaqat marhumlarning yoshi va jamiyatdagi mavqei haqida, balki ularning diniy qarashlari va turmush tarzi haqida ham ma'lumot topish mumkin. Masalan, Janbasqala va Oltinkal'a hududlarida joylashgan qabr toshlari orasida ba'zilar ustiga maxsus o'ymalar bilan marhumning kasbi yoki urf-odatlariga oid belgilar aks etgan.

QADIMGI SHAHARLAR VA ISTEHKOMLAR

Qoraqalpog'iston hududida qadimda barpo etilgan shahar va istehkomlar ushbu hududdagi madaniyat va iqtisodiyotning rivojlanishiga asos bo'lgan. Ayaz-Qala, Janbasqala va Tuproqqal'a kabi qadimiy shahar qoldiqlari o'sha davrda aholining joylashuvi va himoya qilish tizimi haqida ma'lumot beradi. Bu istehkomlarda topilgan uy-joy qoldiqlari va turli asbob-uskuna qismlari qadimgi aholi hayotining o'ziga xos jihatlarini ko'rsatadi.

XULOSA

Qoraqalpog'istonning qadimiy madaniyati va arxeologik merosi o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, u butun Markaziy Osiyo hududidagi tarixiy jarayonlarni o'rganishda muhim o'rin tutadi. Ushbu hududdagi qoya rasmlari, qabr toshlari va istehkom qoldiqlari orqali qadimgi odamlarning hayoti, e'tiqodi, turmush tarzi haqida ko'plab ma'lumotlar olish mumkin. Ushbu merosni o'rganish, uni kelajak avlodga yetkazish va saqlab qolish Qoraqalpog'iston madaniyati va tarixi uchun muhim vazifadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOT VA MANBALAR:

1. B.Y. Karmisheva, "Qoraqalpog'istonning qadimiy yodgorliklari va arxeologik izlanishlar", Toshkent, 2009.
2. A. B. Adilov, "Markaziy Osiyoning qadimiy sivilizatsiyasi", Qoraqalpog'iston davlat nashriyoti, 2015.
3. O. A. Ubaydullayev, "O'zbekistonning arxeologik merosi: Qoraqalpog'istonning qadimiy yodgorliklari", O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi nashri, 2017.
4. E. R. Berdimurodov, "Qoraqalpog'iston arxeologiyasi va uning xalq madaniyatidagi o'rni", Nukus, 2021.
5. B. R. Saparov, "Qoraqalpog'iston hududida olib borilgan arxeologik qazishmalar natijalari", "Ilmiy meros" jurnali, 2022.